

Ministerieel besluit tot de vaststelling van het gebied 'Bellevuebos en kastelen van Gors-Opleeuw' in de landschapsatlas

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 4.1.1, 1°;

Gelet op het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 4.1.6;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 juli 2015 tot vaststelling van de inventarismethodologie voor de landschapsatlas;

Gelet op de bezwaren ingediend tijdens het openbaar onderzoek dat gehouden is van 20 februari tot en met 20 april 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in het beveiligd digitaal bestand van dezelfde datum als dit besluit onder de documentnaam '2018-V14_behandelingadviezenbezwaren';

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed van 14 juni 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in het beveiligd digitaal bestand van dezelfde datum als dit besluit onder de documentnaam '2018-V14_behandelingadviezenbezwaren';

Overwegende dat de onroerende goederen die worden opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas erfgoedwaarde bezitten en voldoende goed bewaard zijn;

Overwegende dat de onroerende goederen die worden opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas integraal deel uitmaken van het gebied 'Bellevuebos en kastelen van Gors-Opleeuw' waarvan de waarde als volgt gemotiveerd kan worden:

Archeologische waarde: De locatie van het midden-Romeinse grafveld nabij het Bellevuebos en -kasteel getuigt van de occupatie van het gebied 'Bellevuebos en kastelen van Gorsopleeuw' in de gallo-Romeinse periode. Dergelijke vondsten zijn voor Haspengouw niet uitzonderlijk. Ze zijn representatief voor de ontwikkeling van de regio in die periode;

Architecturale waarde: De parkrestanten van de kastelen van Opleeuw en Gorsleeuw getuigen van de typische 19de-eeuwse landschappelijke parkaanleg. De inrichters maakten gebruik van de ligging van de sites aan een bronbeekje voor de aanleg van vijvers en walgrachten bij de kastelen. De bijhorende kasteelparken van Gorsleeuw en Opleeuw getuigen in hun huidige vorm van de overgang naar een 19de-eeuwse landschappelijke tuinaanleg met aanpassingen in een latere periode;

Esthetische waarde: Het gevarieerde reliëf dat zo kenmerkend is voor het Haspengouwse overgangsgebied maakt de omgeving aantrekkelijk. Dit reliëf is het meest uitgesproken rond het droogdal waarin het kasteel van Opleeuw en het kasteel van Gorsleeuw liggen. De omliggende en hoger gelegen straten zoals de Heuvelstraat, de Opleeuwstraat en Diepestraat leveren aantrekkelijke gezichten op. Deze vergezichten versterken de landschapsbeleving;

Historische waarde: Cultuurhistorisch gezien is het reliëfrijke overgangsgebied tussen droog en vochtig Haspengouw het kerngebied van het Zuid-Limburgse kastelenlandschap. Gors-Opleeuw is daar een representatief voorbeeld van. De kasteelsites van Opleeuw en Gorsleeuw ontwikkelden zich op korte afstand van elkaar in het dal dwars op de vallei van de Mombeek.

Het waren de zetels van de twee lokale, laat-middeleeuwse heerlijkheden en getuigen nog altijd van dat feodale verleden van het dorp. In de 18de-19de eeuw voegden de twee toenmalige kasteel-eigenaars een jachtpaviljoen aan hun bezittingen toe. Daaruit groeide o.a. het kasteel Bellevue, het voormalige jachtpaviljoen van de heren van Gorsleeuw, terwijl de 'oude winning' een pachthoeve van het kasteel was. Het kasteel van Haagsmeer ontstond in de 19de eeuw met de bedoeling meer uitstraling te geven aan de herenhoeve waarbij het kasteel is aangebouwd. Het Bellevuekasteel en het kasteel van Haagsmeer zijn beeldbepalend in een voor het overige weinig bebouwde ruimte rond Gors-Opleeuw.

De huidige aanblik van de goed bewaarde, authentieke dorpskern van Gorsleeuw gaat terug op de eerste helft van de 19de eeuw. De hernieuwde aanleg van wereldlijke en kerkelijke monumentale gebouwen rond een breed kruispunt in het dorp -met name het kasteelpark in landschappelijke stijl, de verbouwing naar een classisistisch kasteel, de afsplitsing en heropbouw van de kasteelhoeve, de manège en het monumentale bakhuis als kasteelaanhorigheden, de classisistische kerk (gotische toren) en de pastorie- typeert de dorpskern en getuigt van de 19de-eeuwse opleving van het dorp.

Historisch gezien komen boomgaarden vooral rond huiskavels en in kasteelparken voor. Dit patroon bestaat heden enkel nog rond het kasteel Opleeuw. De hoogstamboomgaarden in de omgeving van het kasteel Opleeuw zijn goed bewaard gebleven en omkaderen deze historische site;

Ruimtelijk-structurerende waarde: Het reliëf is kenmerkend voor Haspengouw, waarvan dit gebied deel uitmaakt. Het ligt op de overgang van droog naar vochtig Haspengouw. Dergelijke overgangsgebieden worden gekenmerkt door een eigen dynamiek en zijn bijgevolg in geografisch opzicht uitermate belangrijk. Beken als de Winterbeek en de Mombeek doorsnijden de steilrand en geven er extra reliëf aan. Deze natuurlijke steilrand is een belangrijke landschapsvormende factor. Op sommige plaatsen is deze steilrand die de overgang tussen laag en midden België en tussen vochtig en droog Haspengouw markeert, beter zichtbaar dan elders. Dat is hier het geval in het stroombekken van de Mombeek en meer bepaald in Gors-Opleeuw. Het dalhoofd waarin de kastelen van Opleeuw en Gorsopleeuw zich bevinden is een typisch voorbeeld van reliëfvorming in de streek. Dit dalletje dwars op de Mombeek is door terugschrijdende erosie onder invloed van uittredend en afstromend water gevormd.

Het Bellevuebos -een oud bos- volgt min of meer deze noord-zuid georiënteerde steilrand. Het huidige aaneengesloten bos is een samenvoeging van historisch kleinere bosfragmenten. Traditioneel was Haspengouw een bosarme regio met weinig of geen grote boscomplexen. Het Bellevuebos is daar een waardevolle uitzondering op. Kleinere bosjes kwamen eerder weinig en verspreid in het landschap voor. De tendens naar de vorming van een aaneengesloten bos is pas eind 19de eeuw ingezet. Aan weerszijden van het noord-zuid georiënteerde Bellevuebos – een hellingbos op de oostelijk flank van de Winterbeek- lag een open akkergebied. Deze ruimtelijke structuur van beekvalleien en open ruimte op de hoger gelegen gronden, met een duidelijk onderscheid in landgebruik, is representatief voor het Haspengouwse overgangsgebied. Terwijl de historische dorpskernen zich op de hogere, droge gronden ontwikkelden, maakten de kasteelparken voor hun aanleg gebruik van de smalle vallei van een bovenloop van de Mombeek. Bodem en reliëf structureren hier de ruimte.

Het bebouwingspatroon van kleine landelijke nederzettingen met grote geïsoleerde hoeve en boomgaarden in open landbouwgebied op een golvend plateau stemt nog in grote mate overeen met de historische inrichting van het gebied. De geïsoleerde (kasteel)hoeven vormen de structurerende beelddragers van de open ruimte,

BESLUIT:

Artikel 1. De onroerende goederen opgenomen in het beveiligd digitaal bestand onder de naam '2018-V14_artikel1', worden opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas, vermeld in artikel 4.1.1, 1º, van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.

Art. 2. De vastgestelde landschapsatlas is in de vorm van een gegeorefereerde GIS-laag beschikbaar op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Brussel,

25 SEP. 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS